

Onderwerp

Verzelfstandiging van Herperduin binnen een lichtere vorm van samenwerking in de Maashorst

Datum	16 november 2021	Naam en telefoon	M. Pijlman / G. Braicks
Afdeling	LWE	Portefeuillehouder	J. van der Schoot

Wat adviseer je te besluiten?

- 1. De raad voor te stellen om in te stemmen met de voorgestelde nieuwe aanpak van Herperduin en de samenwerking in Maashorst-verband;*
- 2. De raad voor te stellen om in te stemmen met de besteding van vrijvallende middelen bij de programmabegroting en de raad te informeren over de gerealiseerde bezuiniging;*
- 3. De raad voor te stellen om de huidige inzet van grote grazers in Herperduin te continueren en periodieke evaluatie op te nemen in het IBeP 2022 e.v.*
- 4. De concept-dienstverleningsovereenkomst met de gemeente Maashorst i.o. voor de looptijd van 1 jaar ter kennisname aan de raad aan te bieden. De concept-dienstverleningsovereenkomst wordt hiertoe vertrouwelijk ter inzage gelegd bij de griffie.*

Wat is de aanleiding voor dit advies?

Op 8 september 2020 heeft het College van B&W besloten in te stemmen met de door het Bestuurlijk Regieteam de Maashorst (BRT) voorgestelde richting om op een andere wijze te gaan samenwerken in Maashorst-verband. Doel daarvan is dat de organisatie beter afgestemd wordt op de verschillende ambities van de deelnemende gemeenten, Staatsbosbeheer en Waterschap. De nieuwe fusiegemeente Uden-Landerd (de gemeente Maashorst i.o.) heeft vanuit haar ambitieniveau uitgesproken in haar nieuwe samenstelling de lead te willen nemen in de verdere ontwikkeling van de Maashorst.

Besloten is dat de stichting Maashorst in Uitvoering wordt opgeheven en wordt geïncorporeerd in de nieuwe gemeente Maashorst i.o. Als gemeente Oss gaan we een aantal gemeenschappelijke activiteiten inkopen via een dienstverleningsovereenkomst (DVO) met de gemeente Maashorst i.o.

Input van de opiniecommissie van 8 april 2021

In de Opiniecommissie van 8 april hebben de gemeenteraadsfracties hun mening gegeven over de voorstellen voor een nieuwe vorm van samenwerking, de inhoud van de te sluiten dienstverleningsovereenkomst, hoe om te gaan met de grote grazers in Herperduin en een nieuwe opzet van natuureducatie. Dit hebben we meegenomen in onze afwegingen.

Aan welke opdracht draagt dit advies bij?

In onze gemeentelijke begroting 2020-2024 is opgenomen dat de Maashorstorganisatie zal komen met een voorstel voor uitwerking van de nieuwe besturing voor de samenwerking, een meerjarenplan en bijhorende begroting. Ook is bepaald dat we op onze totale inzet op de Maashorst vanaf 2020 tenminste € 50.000,- bezuinigen. Aan deze opdracht wordt met het sluiten van een DVO vorm en inhoud gegeven.

Welk resultaat willen we bereiken?

We zien de Maashorst nog steeds als een aaneengesloten natuurgebied. We bepalen als Oss opnieuw wat de gezamenlijke belangen zijn en waar we synergievoordelen kunnen behalen. We streven naar een organisatie en beheer van ons gebied Herperduin dat aansluit bij onze wensen ten aanzien van natuur, toerisme, recreatie en klimaateducatie conform het zgn. Herpense model. We passen ook de interne organisatie daarop aan. Bij deze opzet past dat we, zoals we de afgelopen jaren al meer zijn gaan doen, voor ons gebied de vertrouwde naam Herperduin nadrukkelijker zullen hanteren en laden. Dit met in achtneming van het wederzijdse belang van de profilering van de Maashorst als aaneengesloten natuurgebied.

Dienstverleningsovereenkomst

2021 Is een overgangsjaar waarin we in samenspraak met het BRT de mate van samenwerking in Maashorst-verband op onderdelen hebben beperkt.

Mede op basis van het voorstel aan de Opiniecommissie en de bespreking daarvan hebben we met de gemeente Maashorst i.o. gesproken over de te sluiten dienstverleningsovereenkomst (DVO). Kern daarvan is: effectief natuurbeheer, vormgeving van de basisinfrastructuur voor recreatie en promotie, afwikkelen van gezamenlijke projecten en de mogelijkheid van intekenen op andere gezamenlijke belangen.

Bij ontbreken van een nieuwe beleidslijn voor de langere termijn aan beide zijden, het feit dat het voor alle partijen om een nieuwe opzet gaat en we aannames moeten doen ten aanzien van de besteding van uren hebben we met de gemeente Maashorst i.o. afgesproken dat de dienstverleningsovereenkomst een looptijd heeft van één jaar. In de tweede helft van 2022 wordt het nieuwe IBEP door de gemeente Maashorst i.o. opgeleverd, presenteert Vastgoed haar IBEP voor Herperduin in relatie tot het totale Maashorst-gebied en hebben we meer zicht op de gedane aannames voor het DVO. Op basis hiervan kan dan worden gezien of het mogelijk en wenselijk is om meerjarige afspraken te maken.

Verandering van onze interne organisatie

Tot nu toe maakt onze inzet voor de Maashorst apart onderdeel deel uit van het Programma Buitengebied. Dit was een logische keuze in de achterliggende periode van de samenwerking mede gericht op de subsidie vanuit Landschappen van Allure. We zien geen aanleiding meer om Herperduin/Maashorst in de nieuwe opzet nog als een apart onderdeel van het programma Buitengebied te beschouwen. De nieuwe opzet is eenvoudig en daarmee kan Herperduin 'teruggeplaatst' worden in de lijnorganisatie. Uiteraard maakt Herperduin wel deel uit van de Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied en de aanpak daarvan. De met de werkzaamheden gemoeide financiën vallen voortaan eveneens binnen de betreffende afdelingen.

Inrichting en beheer van Herperduin

Met de bosomvorming in Herperduin loopt Oss voorop in de Maashorst. Dit traject is vanaf 2017 in de fase van finetuning terechtgekomen. De ervaring leert dat maatregelen gericht op de bosomvorming gemengde reacties oproepen bij bezoekers van het bos. We houden hier zo goed mogelijk rekening mee en we communiceren hier zorgvuldig over. We betrekken hier ook de beide dorpsraden van Berghem en Herpen bij.

Verdroging

Tot de gezamenlijke opgaven in de Maashorst rekenen we ook de versterking van het natuursysteem en herstel van het watersysteem. Met name het Waterschap en Staatsbosbeheer nemen hierin de lead en zorgen in afstemming met de gemeenten voor uitvoering van het project waarvoor we provinciale middelen hebben gekregen en eigen middelen inzetten.

Vanuit de buitenwereld en de gemeenteraad is opnieuw zorg geuit over de verdroging in Herperduin. Toegezegd is dat wij daarover gericht informatie gaan geven. In samenspraak met het Waterschap is een informatiebijeenkomst gepland.

Recreatie en Toerisme

We willen de inspanningen in de Maashorst nadrukkelijker verbinden aan onze Osse inzet op recreatie en toerisme en dus ook aan de ontwikkelingen rondom de Maas en elders binnen onze gemeente. We gaan – in tegenstelling tot de huidige situatie – zelf de contacten onderhouden met onze recreatieve ondernemers uit Herperduin. In onze gebiedsgerichte aanpak van R&T zullen we actief de relatie met de Maashorst-organisatie onderhouden. Voor zover passend in onze visie, doen we mee aan projecten die de gehele Maashorst betreffen. Dit bepalen we per geval.

Grote grazers in Herperduin

De biodiversiteit in de Maashorst gaat sterk achteruit, ondanks alle beheersinspanningen. Grote grazers zorgen ervoor dat de kansen voor biodiversiteit herstel worden vergroot. Door enkele incidenten, met name elders in de Maashorst in het gebied van de wisenten, is veiligheid en de beleving daarvan publiekelijk, politiek en bestuurlijk een veelbesproken thema geworden. Elders in de Maashorst worden inmiddels verdere veiligheidsmaatregelen getroffen. Wij zien daartoe vooralsnog geen aanleiding in Herperduin. In hoeverre (her)inrichtingsmaatregelen voor het creëren van rustgebieden en recreatieve zonering nodig of wenselijk zijn, nemen we mee in de voorbereiding van het IBEP.

Daarbij blijven we bij ons eerdere standpunt dat het niet wenselijk is om wisenten in Herperduin in te brengen.

Natuureducatie

Al jaren loopt de vormgeving van een nieuwe aanpak en organisatie van de natuureducatie binnen de Maashorst. Ook daarin worden andere keuzes gemaakt binnen de nieuwe samenwerkingsconstructie. Zoals al ruime tijd geleden aangekondigd, maken wij in Oss de natuureducatie tot onderdeel van een nieuwe aanpak van onze educatie-inspanningen gericht op de awareness en kennis van de klimaatverandering in bredere zin. Daarbij spelen we nadrukkelijker de

verbinding leggen met onderwerpen die in Oss spelen. Deze aandacht van jongeren voor onze klimaatopgave in de breedte op Osse-maat gaan we onder eigen aansturing vorm geven. Daarvoor benutten wij het budget dat vrijkomt uit de subsidie aan de Stichting Natuureducatiecentrum Slabroek. In dit kader hebben we de subsidie-overeenkomst met Natuurcentrum de Maashorst per oktober jl. beëindigd. Indien gewenst kopen we bij hen in de toekomst educatieve diensten in.

Welke argumenten zijn er voor dit advies?

1.1. Meer gericht in kunnen spelen op onze eigen inzichten en de beleving van de Osse samenleving bij het beheer en gebruik van Herperduin

Herperduin is voor onze inwoners al heel lang een belangrijke recreatieplek in de natuur. Onze inwoners zijn dan ook zeer betrokken bij dit gebied. Wij willen invulling geven aan ons "Herpense model" wat staat voor de bij de aard en historie passende combinatie van natuur(ontwikkeling) en recreatie & toerisme.

1.2. Meer ruimte voor de inzet van onze vrijwilligers

Sinds de samenwerking in Maashorstverband zijn een aantal onderhouds- en beheerstaken overgenomen door professionele organisaties. Juist het werken met lokale vrijwilligers echter zorgt voor binding en betrokkenheid bij het gebied. Door als gemeente Oss weer meer zelf te gaan doen in de uitvoering, kunnen we meer ruimte geven aan de betrokken vrijwilligers.

1.3. Versterken van de relatie met onze visie op recreatie en toerisme 'Verbinden en Vertellen'

Wij willen onze inspanningen in de Maashorst nadrukkelijker verbinden met onze bredere Osse inzet op recreatie en toerisme. Dit hebben wij ook zo benoemd in onze Nota Groen, Blauw, Natuur, in onze Gebiedsvisie Vitaal Buitengebied en in onze visie op recreatie en toerisme 'Verbinden en Vertellen', zoals die door de gemeenteraad zijn vastgesteld.

1.4. Verbreding naar klimaateducatie onder eigen aansturing

In Maashorstverband wordt al enige tijd gewerkt aan een nieuwe organisatorische opzet voor natuureducatie. Parallel werken wij in Oss aan een nieuwe aanpak voor educatie onder eigen aansturing. Wij vinden dit horen bij de kerntaken van onze gemeente. Daarbij richten we ons op de verbreding van natuureducatie naar klimaateducatie. Desgewenst maken we afspraken met het NEC om deeltaken voor ons uit te voeren.

1.5. Effectievere inzet van onze middelen en minder kosten voor gezamenlijke overhead

We werken samen als dit voordelen oplevert boven het zelf doen bv. bij het gezamenlijk inkopen van kennis en de aanpak van verdroging. Daardoor borgen we dat de diensten die we afnemen in het DVO direct ten goede komen aan ons grondgebied. De groeiende moeizaamheid van de samenwerking in Maashorst-verband, bestuurlijk en met stakeholders, vroeg in de afgelopen jaren steeds meer bestuurlijke en ambtelijke aandacht, ook voor de publieke dimensie. Met een groeiend beslag op mankracht en middelen. De benodigde investeringen voor deze gezamenlijke overhead

kunnen we in de nieuwe opzet terugdringen en effectiever besteden. Aldus houden we middelen over om te besteden aan onze eigen projecten in het gebied.

1.6. *Minder ingewikkelde verhoudingen met andere gemeenten en stakeholders*

De oorspronkelijke samenwerking werd steeds meer als een keurslijf ervaren. Dit zette ook de onderlinge verhoudingen tussen de Maashorst-partners onder druk. De nieuwe structuur is eenvoudiger. Wij verwachten dat dit de onderlinge verhoudingen ten goede komt.

Wat zijn tegenargumenten of risico's?

1.1. *Effecten zijn ongewis*

Met de keuze voor een nieuwe governance en daarbinnen op onderdelen een meer zelfstandige positie voor Oss, ontstaat een nieuwe situatie. De inschatting is dat de nieuwe situatie leidt tot een meer effectieve sturing door een eenvoudiger organisatievorm en leidt tot meer flexibiliteit in de inzet van menskracht en middelen voor ons Herperduin en onze ondernemers en inwoners. Of deze nieuwe situatie verlies aan synergie en samenhang in het totale Maashorstgebied betekent, weten we niet.

1.2 *De nieuwe opzet kan druk zetten op de verhoudingen met de Maashorst-partners*

Het loslaten van de bestaande gezamenlijkheid, het toegroeien naar de nieuwe opzet en de discussie over de naam van de nieuwe gemeente hebben spanningen meegebracht. De andere positie van Oss, en mogelijk ook Bernheze, heeft financiële consequenties voor de andere partners. Het werken met een DVO is nieuw. Deze context kan de onderlinge verhoudingen raken.

1.3 *Onvoorziene kosten*

Het kan zijn dat we vanuit de nieuwe situatie waarin we als gemeente Oss meer zaken zelf oppakken tegen onvoorziene kosten gaan aanlopen. Deze kosten kunnen dan in principe gedekt worden uit het geormerkte gebiedsbudget.

Waar moeten we rekening mee houden?

a. Financiën

De gemeenteraad heeft in de meerjarenbegroting 2020-2024 besloten jaarlijks tenminste € 50.000 te willen bezuinigen op de Osse uitgaven voor de Maashorst. Dit geldt voor de totale uitgaven, dus het totaal van beheer, educatie en gezamenlijke organisatie.

Gerealiseerde bezuiniging over 2020

- Minder kosten als gevolg van Corona-berperkingen van NEC	€ 18.000

Verwachte bezuiniging voor 2021

Naar verwachting is de bezuiniging die we dit jaar realiseren totaal:	€ 69.500
- korting bijdrage SMiU i.v.m. 'overgangsjaar 2021'	€ 32.000
- m.i.v. 01/10 beëindigde subsidierelatie met het NEC	€ 28.000

- minder kosten als gevolg van Corona-beperkingen van NEC € 9.500

Begroting 2022

In 2022 wordt de samenwerking in Maashorst-verband in financiële zin vervangen van subsidie aan de Stichting Maashorst in Uitvoering door een dienstverleningsovereenkomst. De subsidie aan de Stichting Natuureducatiecentrum Slabroek is inmiddels beëindigd.

In cijfers ziet de structurele bezuiniging er vanaf 2022 als volgt uit:

Beëindiging subsidierelatie met St. Natuurcentrum De Maashorst	€ 108.000
Vervanging subsidie aan Stichting Maashorst in Uitvoering door DVO	€ 40.000
Beëindiging terbeschikkingstelling en detachering personeel aan SMiU	€ 60.000

Onze voorlopige indruk is dat ook onze eigen uitvoeringskosten in het nieuwe model lager zullen uitvallen. Dit heeft vooral te maken met een eenvoudiger en goedkoper inrichtingsmodel en meer grip op de uitvoering van wat we in Oss zelf belangrijk vinden, met een efficiëntere interne organisatie met meer betrokkenheid van vrijwilligers. Wel zal er voor Recreatie & Toerisme meer worden gevraagd van de eigen organisatie, met name in het onderhouden van de eigen contacten met de ondernemers in het gebied.

We zien 2022 nadrukkelijk als een 'ervaringsjaar' waarin uit de praktijk moet blijken hoe de DVO precies werkt en wat dit voor onze interne organisatie betekent.

In de programmabegroting 2022-2025 is de gerealiseerde bezuiniging op het natuureducatiecentrum reeds verwerkt en ter besluitvorming aangeboden. We zetten de bezuiniging in voor het versterken van de eigen slagkracht en voor functies op het gebied van de verbrede klimaateducatie en -beleid.

De onderhandelingen met gemeente Maashorst i.o. voor de DVO zijn recentelijk afgerond. We stellen voor de vrijkomende middelen in te blijven zetten als gebiedsgericht budget voor Herperduin.

Daarmee zijn we in staat flexibel in te spelen op de actualiteit en middelen toe te kennen daar waar de noodzaak het hoogst is.

b. Communicatie

We informeren alle in- en extern betrokkenen bij de nieuwe governance voor De Maashorst. Deels gebeurt dit in gezamenlijkheid met de gemeente Maashorst i.o en de gemeente Bernheze.

c. Uitvoering

In 2022 wordt voor het eerst gewerkt conform de DVO. Dan wordt ook het nieuwe IBEP gepresenteerd met daarin aandacht en ruimte voor invulling volgens ons 'Herpense model'. Op basis van het nieuwe IBEP dat in de tweede helft van 2022 aan uw raad wordt voorgelegd, zal een nieuw DVO voor 2023 e.v. worden voorbereid.

d. Overlegd met

Wij hebben overleg met de betrokken partijen bij de Maashorst, te weten het Waterschap, Staatsbosbeheer, de gemeente Bernheze en de gemeente Maashorst i.o.

Bijlagen:

1. Adviesnota
2. DVO (nazending)

Samenvatting (=korte inhoud)

Op 8 september 2020 heeft het College van B&W besloten in te stemmen met de door het Bestuurlijk Regieteam de Maashorst (BRT) voorgestelde richting om op een andere wijze te gaan samenwerken in Maashorst-verband. In de Opiniecommissie van 8 april 2021 is opiniërend gesproken over de voorstellen voor een nieuwe vorm van samenwerking, de inhoud van de te sluiten dienstverleningsovereenkomst, hoe om te gaan met de grote grazers in Herperduin en een nieuwe opzet van natuureducatie. Mede op basis daarvan stelt het College een nieuwe aanpak van Herperduin en de samenwerking in Maashorst-verband voor. Dit betekent een nieuwe, meer zelfstandige aanpak voor Herperduin binnen een Maashorstsamenwerking.